

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Diatribai De Primis Veteris Frisiae Apostolis, Sive
Dissertationes, quibus eoru[m] anni, actus, res,
personae, loca, tempora in eorundem actis occurrentia,
discutiuntur, illustrantur, erroresque ab ...**

Bosschaerts, Willibrord

Mechliniae, 1650

De SS. Werenfrido & Adelberto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10958

illi quem edidit Bernardus Furmerius anno 1612.) obtigisse communem antiquis bonis Authoribus sortem à glossamentis & additamentis studiosorum ex zelo non secundum scientiam : nam in iisdem actis S. Egbertus S. Willibrordi director, Archiepiscopus Eboracensis intulatur, quod apertissimum vitium est.

Sequitur apud Marcellinū : *Lebuinus Pontificatum adeptus Martyrio prope Gandanum coronatur.* Hic iterum manifeste peccatum : Libuinus enim ille, seu Lebuinus, aut potius Liuinus, Scotorum Archiepiscopus in Flandriam, non in Frisiam venit; in pago Eschen haud procul Gandauo ab impijs trucidatus circa annum 633. Molanus, Baronius, Miræus 14. Nouembris alijque. Isonomia deceptus confundit Marcellinus Liuinum Gandensium Patronum cum Lebuino Dauentriensium Apostolo sub Gregorio tertio Ultraiectensium Præsule, qui Episcopali mitra non fuit insignitus ac Dauentriæ confessor, non Martyr, obiit post annum 750. & quidem secundum Ber. Furmerium anno 766. vtriusque obitu à se inuicē sæculo plus distante. Omitto nos dissertatione 34. probasse Lebuinum nec cum S. Willibrordo huc venisse, consequenter nec in Synodo Confessorem fuisse.

De SS. Werenfrido & Adelberto.

Sequitur apud Marcellinum: *Sanctus Werenfridus Presbyter & egregius prædicator versus Batuan missus, nonnullum Christi populum in Elst & Westervoirt, & in finibus illis feliciter vixit & infinitis clarificatus miraculis tam in vita quam in morte idibus Septembris apud Westervoirt Spiritum Creatori reddens, miraculose in Elst tumulatur. Sanctus Adelbertus Leuita Filius Edilbaldi Regis Deiorum filij S. Oswaldi Re-*

gis & Martyris in Egmonda in Hollandia Oratorium construens, post multorum Paganorum conversionem & laudabilem Sancta vita sua consummationem multis miraculis clarus septimo Kalendas Iulij felici sine requieuit in Christo sepultus in Egmonda, ubi usq; in hodiernum diem claret infinitis miraculis. Is eximius confessor primus Archidiaconus Ecclesia Traiectensis fuit. Hic in quo carpamus Marcellinum nihil occurrit. Attestatur hoc modo Becannus: Unde & Beatus Adelbertus delegatus (à S. Willibrordo) fuit in Kenemariam ubi etiam in fide Catholica nouella conuersationis roborauit Ecclesiam, qui post plurimorum gentiliū conuersionem & laudabilem vitæ suæ consummationem septimo Kalendas Iulij felici sine quieuit in Domino sepultus apud Egmondam honore cōgruo cuius oratorium usque in hodiernum diem multimodis clare i virtutibus ac in magnis reuerentijs continuè veneratur à deuotis Christi- colis. S. vero Werenfridus Sacerdos præclarus versus Batuam ad prædicandum missus à S. Willibrordo Ecclesiam de Westersuert egregie rexit & exemplo bonæ vitæ plurimos Deo populos acquisiuit qui 13. Kalendas Septembris requieuit in Christo tumulatus in Helista alias in Ilist, ubi Beatus Clemens dudum Ecclesiam laboriose construxit quam in honorem S. Saluatoris. dedicauit. His cōtestantur Patriæ monumenta, templa ipsis dedicata, cultus exhibitus. Elucidemus tantum utrosque.

Westeruort aut Westersuert vicus est extra Batuam ex opposito Arnhemij non longè à fossa Drusiana.

Elist/ Eelstum, Hælisto, Ilist, Eliste, etiam Marithaine dictum, est nobile municipium in Batua ad Lingam amnem medio ferme itinere inter Arnhemum & Neomatum Geldriæ vrbes, quod Carolus Martellus donauit S. Willibrordo anno 726. Ornatum est Ecclesia Collegiata B. Werenfrido nuncupata, ubi de articularis morbi remedijs frequētari solet. De prodigiosa trāflatione corporis S.

Werenfridi ex Westeroirt in Elst ad sepulturam, plura Leidenfis lib. 2. Annalium Hollandiæ. Nescio an ad omnium palatum. Silet eam Beca, forsan, quod dumtaxat haberet inter pias vulgarij narrationes. prædicauit etiã Werenfridus Medemblicæ & Durostadij. Molanus in Natalibus SS. 14. Augusti.

Dies obitualiſ Werenfridi videtur dubius. Marcellino est idibus Septembris: Becano, modo Typhographiæ vitium non sit, 13. Kalendas Septembris id est 20. Augusti. Ambobus contradicunt Leidenfis loco citato, Molanus in Martyrologio, in Indiculo Sanctorum, in Natalibus SS. Miræus in vita S. Willibrordi statuentes 14. Augusti, quod apparet esse iudicium Ecclesiæ Ultraiectensis, quæ eod die Werenfridi natalem celebrat sub Officio duplici, quod non videtur factura in peruigilio celeberrimæ Assumptionis B. Mariæ, nisi 14. Augusti mortis Werenfridi diem crederet. Ac valde vereor Becanum in nota numerali XIII. non esse purum (editio enim Furmeriana, qua vtor, Calcographicis mendis scætet) rescribendumque XIX. facile quippe vltimū X. incuria Graphiariorum aut Typothetarum dissectum in duo 11. degenerat transiſtque XIX. in XIII. Similiter Marcellinus vel falsus vel maculatus credi potest reponendumque loco Idibus Septembris Idibus Augusti id est 13. Augusti, quo eius solemnissimus a niuersarij Natalis initium sumens, primas obtinet vesp̄as.

Edelwaldum filium S. Oswaldi Regis Patrem S. Adelberti inter Reges Northumbrorum aut Deirorum non numerant Malmesburiensis, Huntondoniensis, Fasti Anglicani. Beda tamē lib. 3. Historiæ cap. 23. Regem nominat & in partibus Deirorum regnū habuisse. Forſan quod potens Princeps inter Deiros esset & proximus à Rege: solent

lent nam maiores Principes interdum Reges vel Reguli appellari, licet proprio Regi sint subiecti: vel quod filius Regis esset & de stemmate Regio. Fuit verò vir pius. SS. virorum studiosus, Fratres quatuor habens omnes præclaros Dei Sacerdotes, vitæ perfectione conspicuos. dignus tali filio Pater.

Kenemaria portio Hollandiæ est inter Alcmariam, Harlemum & Leijdam versus mare, vbi antiquos Caninefates habitasse nonnullorum est sensus. Hanc S. Adelbertus Evangelicâ luce illustravit. Sub ea continetur Egmonda, insigne municipium Oceano propinquum inter arenarios colles, portu littorali quondam gaudens, si Cornelio Aurelio fides, in quo Diuus Adelbertus Ecclesiam construxit, quam solemnî dedicatione Sacram Augustamque reddidit D. Willibrordus, attestâte Doufa Annal. Hollandicorum metricorum lib. 7.:

*O adyta, ô Diui quondam Domus Adelberti
G Willibrordi ô priuâ fana dicata manu.*

ORigo nominis, Egmonda, iuxta Leydensem lib. 2. Annalium cap. 21. ab ipso est Adelberto, quasi terra emundata per ipsum à spurcitiâ Idolorum, cum antea Hallem diceretur. Petrus Nannius tribuit D. Willibrordo: prius namque Engmundam dictam, quasi angustum os siue ostium eo quod ibi stagna Rhena aquas suas in Oceanum euomeret: postmodum S. Willibrordum (cui familiare erat locorum nomina ad speciem Christianismi paucis litteris immutatis trahere) solita sua festiuitate fecisse ex Engmunda Hæmundam, vnde Egmonda, quod ibi primum mundæ Religionis, id est Christianæ, homines inuenisset. Simili lusu in Heiloo (pagus est Egmōde propinquus

quus, S. Willibrordo & deuotus) mutasse *Heiligeloof* non-
nihil inflexo nomine alludentem ad Sanctam fidem.

Adelbertinam Ecclesiam, de qua supra, Frisij siue ex-
teri Barbari funditus deleuerunt. Sed S. Adelberto post
obitum miraculis coruscante, incolæ aliam reponunt ipsi
Adelberto indigeti dicatam; quam succedente tempore
cum Europæ Flagellum vastator Nortmannus in cineres
redegisset, N. Theodoricus primus Hollandiæ Comes
Nortmannis oppositus ijsque pulsus, restituit addito Mo-
nasterio Sacrarum Virginitum ex lignis compacto. Cor-
pus S. Adelberti, cuius memoria erat exoleta, inuen-
tum honorifico loco religiosè collocari curat. De quo ibi-
dem lib. 1. Doufa quamuis non Romano-Catholicus:

Arserat hic Danis antiqua Ecclesia flammis;
Ei reliquum Alberto nil, nisi nomen, erat.
Rudera deserta solum superesse ruina
Audijt Hollandi conditor Imperij.
Audijt, ac neglecta diu sine honore iacere
Longius Indigetis non tulit ossa sui.
Nec mora, Texelia non una excinditur arbor,
Ora dat innumeras Transsalaria irabes,
Suppeditat Goiana suas vicina syluas,
Certat & officijs Municipalis Ager.
Rubora caduntur Frisiâ Wasdana securi;
Nullum operâ parcum non pudet esse suâ.
Vt sit, ubi PRINCEPS cinerum sibi delectorum
Posit honoratas condere Reliquias.
Ecce noui Alberto Templi properantur honores,
DIDERICO QVE recens Ausp. ce surgit opus.
Deniq, quisquis adest, plus quàm pro parte laborat.
AUGVSTO scires Numen inesse loco.

Tempore

*Tempore quo Prasul (ratio si ritè putata hac)
Ultraie'tinis Oðilbaldus erat.*

*Inde Monasteri pergunt attollere molem,
Primag, Virgineo Septa habitanda Gregi:
Vestales qui sacra frequens obiturus ad Aras
Sollennes peragat nocte dieq, Preces:
Parua inquam, sed laxa illo pro tempore Septa,
Vicinis etiam hac inuidiosa suis:
Ligno structa licet, sederat reuerentia ligno,
Quantam marmorea post habuerit Domus.*

Defuncto Theoderico primo succedaneus ei fit filius Theodericus secundus, cuius Imperium abnuentibus Westfrisij ingens exoritur bellorum tempestas quâ magna interitur vastities Kenemariæ, Egmondanâ Ecclesia rursus Vulcano traditur cum Monasterio. Indignatus Comes undique accitis auxilijs in rebelles mouet: secundo prælio subigit & imperata facere cogit. Egmundanam dein Ecclesiam restaurat cœnobio ligneo in lapideum cõuerso; amotisque sacris Vestalibus turbâ ad hosticos incursus pauidâ, Viros inducit anno 970. quod profequitur idem ibidem lib. 2. post decantatam victoriam:

*Nec satis, Egmondi purgantur rudera Templi;
Rudera si dici, materia vsta potest
Hec quoque Victoris, post tot sua damna, Patroni
Implorare Fidem visa piâsq, manus.
Et meritiò: tantas quis enim sarcire ruinas
Dignior? Alberto plaude; (Cathedra,) tuo.
En latere è cocto recidua fabrica molis
Surgit: & hinc operi Conditor ipse præst.*

adjuante

*Adjutante Patrem Nato, cui Relligionis
 Ardor & in Superos ambitiosa Fides.
 Nunc & damna juvant: sunt ipsa incendia tanti.
 Ecce eadem, ut cultu splendidiore nitent.
 Vix eadem esse putes: tantum noua forma priori
 Dissidet, haud aliter fas habitare Deos.
 Virginibus VESTÆ custodia digna Ministris;
 Infula quas tangi Vitisq; nigra vetat.
 Sed suspecta Sacris Vicinia contigua s'q;
 Westfrisia (ah) nimium sinibus esse nocet.
 Ergo alio, DIDRICI Auspicijs, migrare iubentur,
 Ad loca queis nomen BENNA Palusq; dedit.
 Itapia, HEIMSTEDA Egmondam mutata Puella;
 Dum licet, ite: Viris aptior ista Domus.
 Hoc (alius, quam vim Frisonum hujus ut Ordinis ulla
 Floret, & amissa damnapudicitia.
 Quid iuuat (ah) fletu nitidos corrumpere ocellos?
 Parcite lamentis; ipse medebor, ait.
 Hactenus Arnulphi genitor; nec plura morata,
 Transportant iustos in noua tecta Lares.
 In quarum subière locum, COMITE Auspice, Patres
 Ordinis eiusdem, Grex (BENEDICTE) tuus.
 Vi foret & Sacris posset qua turba vacare,
 Et simul Augustis presidio esse locis.
 Dulcis erat mercede labor. ita Censibus, Agris,
 Protensus & fundis res Cathedra aucta nouis.*

Postremò magnorum Principum subsequentiū Re-
 gali munificētia in ingentem splendorem euasit, vndecim
 Hollandiæ Comitum sepulchrum, Theodorici primi, The-
 odorici 2. Arnulphi, Theod. 3. Theodorici 4. Florentij.
 Gertrudis

Gertrudis viduę Saxonię, Theodorici 5. Florentij 2. Theodorici 6. Theodorici 7.

Rudera nunc,

*Et seges est ubi Troia fuit, ressecandaq; falce
Externo floret vomere pinguis humus.*

Fatalis S. Adelberti hora incidit in septimas Kalendas Iulij communi consentiente testimonio. Annum, ut & Werenf. apud vetustiores non reperio: solùm apud Doufam Annalium Hollandiæ lib. 7. ex Chronico quodam ante annos 370. manu exarato legitur: *Adelbertus in loco qui dicitur Ekmonda, usq; ad obitum suum apud quemdam Egonem usq; ad tempus Caroli bellicosi Ducis (Martellum intellige) mansit, & circumpositam Regionem ad Christianam fidem ex magna parte perduxit & in eadem villa sepultus est. Super cuius sepulchrũ fideles Ecclesiam construxerunt, quam à Danis sæpius constat esse destructam: Dei tamen providente gratia inibi semper aliquis remansit qui corpus S. viri honestè servavit.* Ita ille, ex quo collige prædicationem S. Adelberti peruenisse ad minimum usque in annum 714. quo, Herstallo defuncto, Carolus gubernacula obrinuit; quod mihi longè verius est quam quod R. V. author Antiquitatũ Belgicarum asserat eum obiisse anno 705. Leuita intitatur, non, quantum existimare licet, quod Sacerdos non fuerit, aliàs enim saluti Gentilium & fidelium parum utilis extitisset, sed, vel quia in primo aduentu solùm Leuitæ gradum habuerit, vel apud Willibrodum initio id officij obierit.

Prosequitur Marcellinus: *Et ego Marcellinus Presbyter inutilis à præfatis Pontificibus missus ad partes Transsalaras, cum Aldenseel, Trentam, Trentam & Concordiam ac Dauentriam re go, &*

P P

Dei